

Renkiyttä on monenlaista

Vesa Katalsto

Tommi Liimatta on syntynyt 1976 Kemissä, kerrotaan lyhyesti teoksen tekijästä Rengin Tarpeet-albumin takakannessa. Tiivistä ytimekkyyttä harrastetaan myös Absoluuttisen nollapisteen kappaleissa. Liimatta tuottaa runoutta, proosaa, sarjakuvia ja musiikkia tasaisen rivakkaan tahtiin ja aina omilla ehdoillaan.

Millainen suhde sinulla on sarjakuviiin?

Oikeastaan ensimmäinen mitä olen sarjakuvia lukenut, on kun isä tilasi NonStoppia. Siltä ajalta on jäänyt mieleen joku Niilo Pielinen-systeemi. Kyllähän minä olen jo kolmivuotiaana jotain piirtänytkin. Olin seurakunnan kerhossa ja jos halusin jotain leikkiä, kuten NonStopin Benjaminia, niin kukaan muu ei siitä tiennyt, kun ei ollut NonStoppia lukenut. Tammikuussa 1983 aloin piirtää itse sarjakuvia. Tein ensimmäisen vuoden aikana 113 sarjakuvaa. Ne saattoivat olla sivun mittaisia tai pitempiäkin, viideskymmenes oli tietenkin juhlanumero. Sitten vielä kirjoitin niihin, että ne olivat muka WSOY:n tai Otavan kustantamia.

Koska ja missä ilmestyi ensimmäinen sarjakuviasi?

Oikeastaan vasta 1990 julkaistiin jotain yläasteen lehdessä. 1988 Pietarsaaren sanomissa oli artikkeli, jossa esiteltiin uutta koulua. Olin kuudennella luokalla silloin, ja jutun yhteydessä oli multa joku piirros. Sitäkin aiemmin olin haaveillut strippisar-

jakuvan lähettämisestä Pietarsaaren sanomiin, mutta en sitten koskaan tehnyt sitä.

Millaisista aiheista teit ensimmäiset sarjakuviasi?

Osa oli jotain Hessu Hopo-seikkailuja uudelleen piirrettyinä. Sitten semmoista takaa-ajoa ja juonittelua. Minä tein niitä isälle, vein niitä aina hänelle näyttille. Tein myös jotain ihan nelivärisarjakuvia. Vuonna 1986 joulukuun mennessä en saanut enää kuin seitsemän sivua tehtyä.

Musiikki alkoi kiinnostaa enemmän?

Kun aloitettiin bändi 1991, niin kyllä sarjakuvat silloinkin roikkui mukana, tein vielä aika hevevetisti niitä. Muistan ainakin semmoisen, satavuiskytäsivuinen ja kymmenosaisen sarjakuvan "Uhka Pietarsaaressa". Siinä jengi listii ruottalaisia ja muita tahoja. Ruottalaiset on Pietarsaaressa kylläkin

enemmistö. Kyse ei siis ollut vähemmistöön kohdistuvasta rasismista. Painopiste siirtyi 1994 musiikin puolelle, sillä se oli ensimmäinen mikä otti kunnolla tulta, saatiin levytyssopimus.

Miten ideasi jakautuvat, eli miten päättelet, että juuri tästä ajatuksesta voisi tulla joko hyvä sarjakuva, biisi, runo tai novelli?

Siitä se onkin kyse, kun huomaa, että joku idea on liian nukka biisiksi, mutta siitä saattaa saada hyvän sivuvitsin vaikka sarjakuvaan. Tai sitten tulee mieleen liian laaja aihe, siitä voi kehittää jotain proosan tapaista, tai sarjakuvakäsikirjoituksen. Kun kirjaan niitä ylös, ei silloin vielä tietenkään voi olla ihan varma päätyykö se ikinä mihinkään.

Missä kaikkialla sarjakuviasi on julkaistu?

Vacuun-nimisessä lehdessä, joka oli Maria Björklundin toimittama, julkaistiin 1993 ja pari vuotta sen jälkeen useampiakin sivuja. Onkin huvittavaa, että vasta kun olin jättänyt aktiivisen piirtämisen vähän vähemmälle, niin sarjojeni ryhdyttiin muun muassa bändijulkisuuden kautta muutamissa pienlehdissä julkaisemaan. Akvarellejäkin olen myynyt muutamia kymmeniä, sekin on taas yksi sivujuttu.

Björklund ja Bergman julkaisivat myös vanhemmista sarjoista tehdyn koostelehden "Vähän hyviä juttuja". Sitten tuli albumimittainen Rengin tarpeet (1999), kahden vuoden työn tulos. Millainen tausta näillä on?

Rengin tarpeet ei ollut minun omakustanteeni, vaan taustalla oli kolme tamperelaista hahmoa. He perustivat "Renkikustannuksen", jonka nimissä se julkaistiin. Se ja Vacuumin julkaisu, siinä ne, en minä ole ikinä sarjojeni mihinkään tyrkyttäneet. Pienlehtiin lähettämisen lopetin 1996.

Mistä Rengin hahmo syntyi?

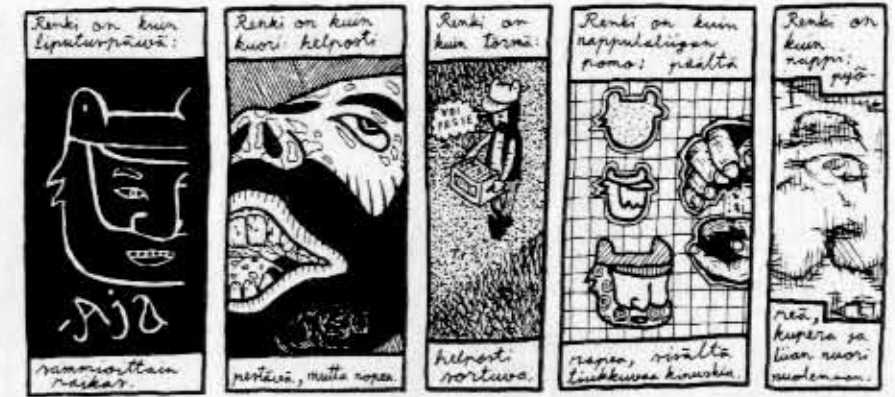
Se syntyi yhdestä valokuvasta, jonka näin 1991 mummolassa. Valokuva päättyi meidän ensimmäisen demon kanteen. Ryhdyin testaamaan näitä Renkejä siinä 1992 tienoilla. Siirryin vesivärihommaan enempi, jolloin Renki alkoi tulla myös levykansisiin.

En muista, onko missään levytyksessä biisissä Renkiä varsinaisesti, ainakin joissakin demoissa se on. Se oli vastaveto, tärkeitä omakainuusia sen Rengin kanssa harrastin. Se on hahmo, jolla on kossupullo käsijarrun vieressä ja palvuttua hirvenlihaa takakontissa. Rengin hahmo-esikuva on valokuvan tyyppi, joka mietti, että "pitäis tuo auto katsastaa, mutta miten sitä pystyy kun on aina kännissä?"

Miten sarjakuva ja musiikki sinun mielestäsi sopivat yhteen?

KISS on minulla mielessä ensimmäisenä sarjakuvabändinä. Ryhdyin kuuntelemaan sitä parikymmentä vuotta sitten, ja kyllä se ainakin pelaa mainiosti yhteen. Robert Crumbia olen lukenut, ja Chester Brownin parista albumista tykkäsin. En ole niin sarjakuvaa harrastanut, tässä joku aika sitten pirtuuttani Iinasin muutaman rivaskan kirjastosta. Aika vähän niissä oli sellaista josta oikeasti innostun. Kotimaisista Katja Tukiainen on suosikkijani.

Non Stopin sarjoista Niilo Pielisen ja Benjaminin ohella Khena ja Skrahilpari, ehdottomasti. Zorbulin varjon luin hiljattain, Piko ja Fantasio-systeemit ovat olleet minulle kova juttu. Lucky Lukesta opin tykkäämään vasta joskus kymmenvuotiaana, se tuntui aluksi liian kuivalta. Art Spiegelmanin Mausista pidän myös.

Yoko Tsunoa ihailen kovasti, vaikka minua vituttaa lähtökohtaisesti sarjat, joissa ei ole farkut jaloissa tyypeillä, eli fantasisysteemeistä en välitä. Siitä huolimatta olen tykännyt Yoko Tsunosta paljon, esimerkiksi Elämän rajoilla on mahtava albumi.

Mitä Veikko Ennalan tuotanto merkitsee sinulle?

Sitä minä olen keräillyt ehkä kahdeksan vuoden ajan. Laskin, että minulla on Hymyn numeroita ensinnäkin useita kymmeniä, ja Ennalan juttuja pari-kolmesataa omissa arkistoissa. On sekä Raton, Jallun että Alibin ja Nyrkki-postin numeroita, sekä Ennalan sotakirjeenvaihtajana kirjoittamia Suomen Kuvalehteen 40-luvun alussa kirjoittamia juttuja.

Ennalan tyylin tunnistaa välittömästi. Hänen omalaatuinen kieloppinsa, kuten väliviivan laittaminen joihinkin yhdys-sanoihin, siitä tulee jotenkin hauska vaikutelma, joka hyvinkin usein naurattaa. Välillä halvoilla keinoilla, mutta ei sillä mitään väliä ole.

Entä Kalervo Palsa, joka naurattaa vähän toisin keinoin?

Eläkeläinen muistelee ilmestyi 1990. Serkkuni tilasi sen, ja minäkin luin sen heti.

Minun mielestäni se oli vähän samanlaista kuin Rosa Liksomien tuotanto. Koulussa oli sanottu, ettei saa piirtää ääriviivoja, niin siinä varmasti oli ääriviivat. Palsassa taas huvitti se laveeraus, että harmaalla vesiväriä työstetään. Iso oivallus sekin - voihan sitä niinkin tehdä.

Sekä Jukka Tilsa?

Hänen vaikutustaan ei voi kieltää, pelkästään se yksi sivu mikä "Piirrä sarjakuvaa"-kirjassa julkaistiin, vaikutti todella voimakkaasti. Tuntuu, että nykyään sarjakuvissa on huonoja käsikirjoituksia. Teknisesti sarjat ovat hyvää tasoa, mutta ei niitä muuten viitsi lukea. On komeita sivukokonaisuuksia, missä on muutama yhdenkertainen lause siellä täällä. Pitää olla semmoinen meininki, että jaksaa seurata, vaikka piirrosjälki olisi vähän tuhrasemppaakin.

Omaan piirtämiseen ovat vaikuttaneet vanhat käytösoppaat, terveysohjeet, niitä olen keräillyt. Pamfletit, niistä saa hyvää aineistoa. Minulla on ollut sellainen sääntö, että kaunokirjallisuudesta ei saa varastaa, kaikkea muusta kyllä. Kuvitetuista klassikoista en pidä. Omistan myös reuvostopropagandaa 80-luvulta, metrin verran, ne me ryöstettiin yhdestä ränsistyneestä työväentalosta Rovaniemellä. Sieltä löytyi esimerkiksi sellainen kirja kuin "Neuvostoliiton kehityksen perussuunnat" vuosina 1986-1990, aina vuoteen 2000. Saatanan hyvää tavaraa, esimerkiksi mieteri seuraavien viiden vuoden aikana tullaan tekemään uudistuksia kaivostöiden osassa käytettävien porien suhteen.

Ikonityyliä pitäisi ryhtyä opettelemaan. Sellaisia hahmoja, kuten italaisen tai Lähi-idästä peräisin olevan tupakkaskin tyyppi, joka ratsastaa käsi ojossa tiikerin selässä, tai ikonivauva, jolla on aina tämä Jeesus-ote.

Entä miten toinen laajempi sarjakuvateoksesi, Masturbaatio Ranualla, tiedätkö miten se on mennyt kaupaksi?

Siitä tulee mieleen John Lennorin ja Yoko Onon Two Virgins-albumi, jota myytiin paperipussissa, että olisikohan Ranuakin

pitänyt pussittaa. Monet kirjakaupat eivät ole pitäneet sitä esillä. Ei edes WSOY:n kirjakauppa. Sielläkään ei kannta pidetä esillä vaan se on vähän kuin sysätty sivuun.

Näin minä sitä Tampereen Metsossa kaksi kappaletta sarjakuvahyllässä. Vaikka jo Hannu Tarmion ajan alkaessa poistettiin kristillisyyden vaatimus WSOY:n teoksista, Jäntin aikanaan sellainen nimi ei olisi tullut kysymykseenkään. Masturbaatio Ranualla-nimi tuli mieleen joskus sellaisena huvittavana mukadekkarinimenä. Päätin etten lankea siihen, että naureskellaan ja ideoidaan tällaisia baarissa, eikä ikinä toteuteta, vaan teen loppuun asti. Kehittelin siihen jotain muka rikosjuonta, ja sain ujutettua mukaan kaikenlaista, sopivia kohtia omista läheteoksista. Asiaan liittyvää faktaa tai propagandaa. Halusin sijoittaa sen pohjoiseen, eli se alkaa Rovaniemeltä ja sinne myös päättyy. Musiikki on mukana siten, että tarina alkaa Down by the Kenijoki -festareilta. Tapahtumat liittyvät lestadiolaispaikkakuntaan, jossa pitää nukkua kädet peiton päällä. Lestadiolaiset eivät käytä verhoja, koska niillä ei ole mitään salattavaa. Mutta minkähän takia lestadiolaispenikoitten suurin huiji oli näyttää persettä vieraiden ihmisten olohuoneiden ikkunoista ja lessut ovat kovimpia munannäyttäjiä koulun käytävillä?

Minkälaisia palautetta olet saanut teoksesiä, onko niitä ymmärretty oikein tai väärin?

En minä tiedä mitenkä niitä voisi väärin ymmärtää. Jos ne jotakuta viihdyttävät, niin minusta se on ihan oookoo juttu. Olen vain huomannut sen, että tyyliini on vähän liiankin raskas, ne eivät ole kauhean nopealukuisia. Absoluuttisen nollopisteen keikoilla niitä on myyty, sekä Rengin tarpeita että Ranuaa, mutta silloinhan kyseessä on ostotilanne, jolloin niihin ei lukija ole chhtinyt tutustua. Myöhemmin keikoilla on tultu kehuaan, että oli hyvä juttu. Joskus tutummat ihmiset ovat saattaneet jotain sanoa. Tosin äitini ei ole sanonut niistä mitään, tuskin on vielä edes lukenut loppuun. Arvostelujakaan en ole juuri nähnyt. Niissä joita olen lukenut, on mielestäni tartuttu väärin pointteihin, epäolennaisuuksiin.

Ensin en ollut ihan selvillä siitä, millaisilla välineillä ryhdyin sarjaa tekemään. Pari varhaista lukua Ranua-tarinassa on piirretty kuitukärkikynällä. Jouduin piirtämään paljon uusiksi myöhempiä lukuja, joten valmistelu ei ollut tarpeeksi perusteellista. Tein aina muutaman sivun kuvakäsikirjoitusta etukäteen ja siirryin siveltimen käyttöön. Albumi on ehkä puolitoista kertaa piirretty puolen vuoden aikana. Loppuvaiheessa, 2000 keväällä, tein päivässä kaksi – kolme sivua, kahdeksan – kymmenen tuntia kerrallaan. Yhtenä viikkona ajattelin, että nyt tämän täytyy tulla valmiiksi

Kilvan kalkkaa: YX RAPU

perjantaihin mennessä. Pystyinkin siihen, ostin votkapullon valmiiksi kämpille. Viimeinen sivu, ei tarinan viimeinen vaan jostain sieltä tarinan välistä, oli joskus viiden aikaan iltapäivällä valmis. Saatoin ottaa snapsin ja olla itteeni tyytyväinen, ainakin hetken aikaa.

Oletko koskaan ajatellut tehdä sarjakuva-soundtrackia, kuten esimerkiksi Corto Maltese Tango-albumiin on tehty?

"Kun kuulet tämän merkin, on aika kääntää sivua." Äänikirja, sehän voisi olla ihan hauska idea. Näin jälkikäteen tuntuisi kyllä omituiselta rakentaa Ranuaan sitä. Olisihan se tietenkin mahdollista, niistä henkilöistä ja tapahtumista väsäta tusinan biisiä. Mutta jos sitä tekisi yhtä aikaa tommoisien kanssa, miten sitten yhteispakettimarkkinointi sujuisi? Ei siitä ainakaan ilmainen tulisi. Säveltäminenhän ei maksa mitään, eli jos sen hyvin etukäteen suunnittelisi, niin kyllähän sen saisi rykäistyä lyhyemmässäkin ajassa.

Paljonko valmiita, vielä julkaisemattomia sarjoja sinulla on?

No, 80-luvulla tehdyt tuhat sivua. Rengin tarpeet perustuu osaan Uhka Pietarsaaressa-kokonaisuudesta. Tykkään tehdä pitkää sarjakuvaa, vaikka toisaalta minulla on myös strippisarja suunnitteilla. Uskon, että rakennan seuraavan albumin yhtenäisellä tyyllillä alusta loppuun. Olen jo ostanut Schollerschammerin paperia valmiiksi, se ei lopu kesken. Tarina keskittyy näihin Uhka Pietarsaaressa-tarinan osiin yksi – seitsemän.

WSOY julkaisi albumisi, miksi WSOY eikä Johnny Kniga?

Mun mielestä oli hyvä, että se oli WSOY. Siellä ei ole ollut sarjakuvajärjestelmää, ja tietenkin koska multa oli tullut aikaisemmin kirja WSOYltä, oli kontaktit sinne. Oikeastaan jo ensimmäisessä tapaamisessa kysyin että julkaiseko WSOY sarjakuvia, ja myöhemmin laitoin Jukka Relanderille

valokopiot tästä albumista. Se meni siihen, että OK, pannaanko se vuoden 2003 alussa ulos. Minä sanoin, että kyllä se käy, mutta haluaisin ensin vähän laajentaa sitä. Piirsin sinne parikymmentä sivua uutta 2002 syksyllä, koska halusin tehdä sen verran paksun albumin, että selkämys erottuu hyllystä.

Hirveän harvoin suomalaiset isot kustantamot julkaisevat kotimaista sarjakuvaa. Millainen kustannustoimittamisprosessi oli?

Masturbaatio Ranualla on kyllä täysin minun teokseni, ei tullut minkäänlaisia ehdotuksia, että poistaisiko eli heittäisikö jotain vittuun, kuten Esa Saarinen sanoi Hunter S. Thompson-kirjan esipuheessa. Tiedä sitten, menikö liiankin helpolla läpi. Mutta albumissa on paljon tavaraa, ehkä vaihtelevan tasoistakin, toisaalta uskon että siitä löytyy ihmisille suosikkikohtiakin, ne vähemmän kiinnostavat sivut voi skipata yli. Tietysti seuraavan albumin kanssa pyrin siihen, että se on yksi, tiukka tarina. Ei kuitenkaan niin tiukka että siitä tulisi fiasko. Kerrontaa voisi ehkä vähän väljentääkin vielä.

Luetko kuinka paljon omia, vanhoja sarjakuviasi?

Yleensä omiin tekemisiin tulee palattua ainoastaan kännissä. Jos kämpillä ennen baariin lähtöä tulee mietittyä "jaa, minkälainen se meidän biisi olikaan", niin samalla saattaa selata jotakin, mutta ei niitä muuten. Kerran kun laskin, että paljonko noita tehtyjä sarjakuvia on, niin silloin selailin kansioita läpi. Tietenkin sen seuraavan albumin kanssa, jos se tuolla suunnitelmalla menee, niin silloinhan mie joudun kovastikin palaamaan takavuosien tunnelmiin.

Sitä tarinaa täytyy vähän viilata, eli jos Rengin tarpeet on viimeinen osa, niin mitä tapahtuu sitä ennen. Ehkä täytyy miettiä toisen kerran kuinka paljon niitä 15-vuotiaana ja nuorempaan väkärätyä ruottalaistentappamisjuttuja kannattaa siihen sijoittaa. Ehkä kannattaisi painottaa jotain muuta jengiseikkailu-meininkiä siihen. ■